Cymraeg mewn Ymarfer Proffesiynol 1

Welsh in Professional Practice 1

2024-25

Prifysgol Cymru
Y Drindod Dewi Sant
University of Wales
Trinity Saint David

Yr Athrofa
Centre *for* Education
Addysg i Gymru | Education for Wales

www.athrofa.cymru

Peniarth.cymru
RHAGOR iaith
CANOLFAN GWASANAETHAU CYMRAEG
WELSH LANGUAGE SERVICES CENTRE

BA1 - Darlith 4

Rheolau

Rules

mari.powell@uwtsd.ac.uk

Nod ac Amcanion

Aims and Objectives

- **Adolygu**
  Revision
- **Ble wyt ti'n byw?**
  Where do you live?
- **Rheloau**
  Rules

Mae hi'n amser adolygu!

It's time to revise!

Yr Wyddor	a	b	c	ch	d
dd	e	f	ff	g	ng
h	i	j	l	ll	m
n	o	p	ph	r	rh
s	t	th	u	w	y

Allwedd:

Llafariaid *Vowels*

Llythrennau Dwbl *Double letters*

29 llythyren

Llafariaid clwm *Vowels: two-letter sounds*

• **ai, ae, au**	*aisle*
• **aw**	*cow*
• **eu, ei, ey**	*say*
• **oe, oi, ou**	*boy*
• **ow**	*own*
• **wy**	bwyd

Cyfarchion yn y dosbarth …

Bore da, blant.

Bore da, bawb.

Prynhawn da, ddosbarth.

Prynhawn da, Flwyddyn 3.

Yn y Gymraeg mae treiglad ar ôl cyfarchiad. Rydyn ni'n dweud:

In Welsh there is a soft mutation after a greeting. We say:

Helô, blant.

Y Tabl Treiglo

Llythyren cyn treiglo *Original letter*	Treiglad Meddal *Soft Mutation*	Treiglad Trwynol *Nasal Mutation*	Treiglad Llaes *Aspirate Mutation*
p	b	mh	ph
t	d	nh	th
c	g	ngh	ch
b	f	m	
d	dd	n	
g	-	ng	
ll	l		
m	f		
rh	r		

ti / chi

Pwy wyt ti?

Pwy ydych chi?

*'**ti**' and '**chi**' both mean you*

ti

'**ti**' *is used when addressing one person, e.g. a friend, a relative, a learner*

chi

'**chi**' *is used when addressing more than one person, e.g. a whole class, a group of learners*

'**chi**' *is also used when addressing a person formally, e.g. the Head, a parent, a visitor to school*

ti / chi

Sut wyt ti?

Sut ydych chi?

*'**ti**' and '**chi**' both mean you*

ti

'**ti**' *is used when addressing one person, e.g. a friend, a relative, a learner*

chi

'**chi**' *is used when addressing more than one person, e.g. a whole class, a group of learners*

'**chi**' *is also used when addressing a person formally, e.g. the Head, a parent, a visitor to school*

Sut wyt ti heddiw?

Dw i'n **f**endigedig!

Dw i'n **dd**a iawn!

Dw i'n **w**eddol.

Dw i wedi blino.

Dw i'n **d**rist.

Dw i'n sâl.

Dw i'n ofnadwy.

Dw i'n hapus.

Mae hi'n amser cofrestru!

It's registration time!

Bore da, bawb!

Mae hi'n amser cofrestru!

Prynhawn da, blant!

Ydy ... yma heddiw?

Is ... here today?

Yma!

Here!

Sut wyt ti heddiw?

Absennol!

Absent!

Ble wyt ti'n byw?

Where do you live?

Ble wyt ti'n byw?

Pen-y-bont > **Rydw i'n byw ym Mhen-y-bont.**
Penant > **Dw i'n byw ym Mhenant.**

Tregaron > **Rydw i'n byw yn Nhregaron.**
Talybont > **Dw i'n byw yn Nhalybont.**

Caerdydd > **Rydw i'n byw yng Nghaerdydd.**
Caernarfon > **Dw i'n byw yng Nghaernarfon.**

Bangor > **Rydw i'n byw ym Mangor.**
Dol-y-bont > **Dw i'n byw yn Nol-y-bont.**
Gwynedd > **Dw i'n byw yng Ngwynedd.**

p	**>**	**mh**
t	**>**	**nh**
c	**>**	**ngh**
b	**>**	**m**
d	**>**	**n**
g	**>**	**ng**

'yn' + place name = Treiglad Trwynol *(Nasal Mutation)*

Y Treiglad Trwynol *The Nasal Mutation*

p	t	c	b	d	g
↓	↓	↓	↓	↓	↓
mh	nh	ngh	m	n	ng

Ble wyt ti'n byw?

Rydw i’n byw **yn A**berystwyth.

Dw i’n byw **yn Ll**antrisant.

Does DIM treiglad am fod y llefydd hyn yn dechrau gyda’r llythrennau 'A' neu 'Ll' sydd ddim yn treiglo’n drwynol.
There is no mutation here as these place names begin with the letters 'A or 'Ll' and they do NOT take a nasal mutation.

Rydw i'n byw ym...

Powys

Rydw i'n byw yn...

Tonna

Rydw i'n byw yng...

Caerdydd

Rydw i'n byw ym...

Bangor

Rydw i'n byw yn...

Dinbych

Rydw i'n byw yng...

Gorseinon

Rydw i'n byw ym...

Meidrim

Rydw i'n byw yn...

Llanelli

Rydw i'n byw yn...

Rhos

Ble wyt ti'n byw?

Rydw i’n byw yn … / Dw i’n byw yn …

I live in …

yn + Aberaeron

yn + Pontyberem

yn + Llanbed

yn + Caerfyrddin

yn + Tymbl

yn + Dinbych

yn + Caergybi

Ble wyt ti'n byw?

tŷ ar wahân

byngalo

tŷ teras

fflat

tŷ pâr

bwthyn

ffermdy

carafán

Ble wyt ti'n byw?

Dw i’n byw yng Ngheredigion mewn tŷ ar wahân.

Dw i'n byw ym Mangor mewn fflat.

RHEOL

yn = lle penodol
(definite place)

mewn = lle amhenodol
(indefinite place)

Mae hi'n amser ymarfer!

- **Bore da! ..... ydw i.**
- **Dw i'n .....**
- **Dw i’n byw yn ...** (+ treiglad trwynol)
- **Dw i'n byw mewn ...**

Pyramid Siarad

Talking Pyramid

Rheolau *Rules*

- Play in groups of 3 – **Player 1**, **Player 2** and the **Referee**.
- You must translate the sentences in the pyramid, one section a time.
- **Player 1** will start by translating the first sentence. If they translate correctly, they can move on to translate the next sentence.
- If **Player 1** says something incorrectly, the **Referee** will stop you, and **Player 2** starts from the first sentence.
- If **Player 2** says something incorrectly, the **Referee** will stop you, and **Player 1** starts from the first sentence.
- The first person to reach the last step and translate the whole pyramid correctly wins!

Pyramid Siarad

Good morning!

Good morning! Who are you?

Good morning! Who are you? I'm Siân.

Good morning! Who are you? I'm Siân. How are you today?

Good morning! Who are you? I'm Siân. How are you today? I'm tired.

Good morning! Who are you? I'm Siân. How are you today? I'm tired. Where do you live?

Good morning! Who are you? I'm Siân. How are you today? I'm tired. Where do you live? I live in Cardiff.

Good morning! Who are you? I'm Siân. How are you today? I'm tired. Where do you live? I live in Cardiff. Goodbye!

Atebion *Answers*

1. **Bore da!**

2. **Bore da! Pwy wyt ti?**

3. **Bore da! Pwy wyt ti? Siân dw i / ydw i.**

4. **Bore da! Pwy wyt ti? Siân dw i / ydw i. Sut wyt ti heddiw?**

5. **Bore da! Pwy wyt ti? Siân dw i / ydw i. Sut wyt ti heddiw? Dw i wedi blino.**

6. **Bore da! Pwy wyt ti? Siân dw i / ydw i. Sut wyt ti heddiw? Dw i wedi blino. Ble (r)wyt ti'n byw?**

7. **Bore da! Pwy wyt ti? Siân dw i / ydw i. Sut wyt ti heddiw? Dw i wedi blino. Ble (r)wyt ti'n byw? Dw i'n byw yng Nghaerdydd.**

8. **Bore da! Pwy wyt ti? Siân dw i / ydw i. Sut wyt ti heddiw? Dw i wedi blino. Ble (r)wyt ti'n byw? Dw i'n byw yng Nghaerdydd. Hwyl fawr!**

Y DYFARNWR

Chi ydy'r dyfarnwr! *You are the referee.*
Rhaid i chi wrando yn ofalus iawn ar y chwaraewyr a gwirio eu bod nhw'n cyfieithu yn hollol gywir! *You must listen to the players and check that they translate correctly!*
Os oes / yn yr ateb gallwch chi dderbyn y naill neu'r llall. *If there is a / in the answer, you can accept either version.*

Rheolau

Rules

Beth ydy berfenwau? *What are verb-nouns?*

Yn y Gymraeg...

Berfenw = *Verb-noun (Action)*

The basic form of the verb; the form listed in the dictionary, e.g. **eistedd** *(to sit)*

Berf = *Verb (Action, Who, When)*

e.g. **Dw i'n darllen** *(I am reading)*

Darllenodd e *(He read)*

to sit

eistedd

to stand

sefyll

to listen

gwrando

to read

darllen

to run

rhedeg

to walk

cerdded

to play

chwarae

to write

ysgrifennu

to paint

peintio

to quarrel

cweryla

to speak

siarad

to dance

dawnsio

to watch

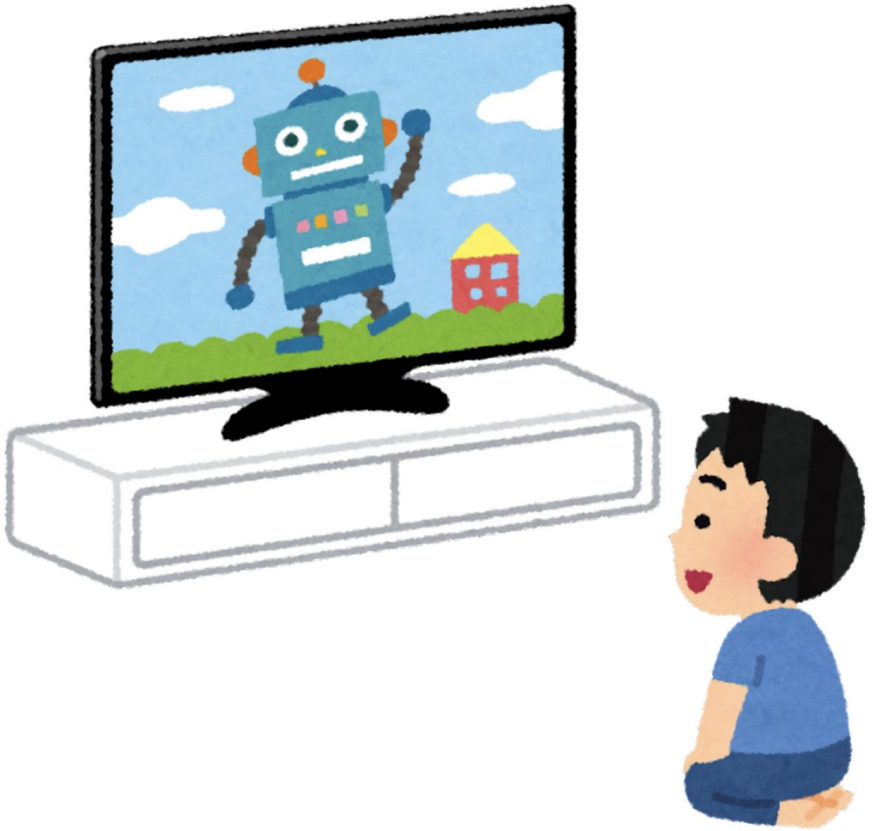

gwylio

to shout

gweiddi

to jump

neidio

to skip

sgipio

to throw

taflu

to experiment

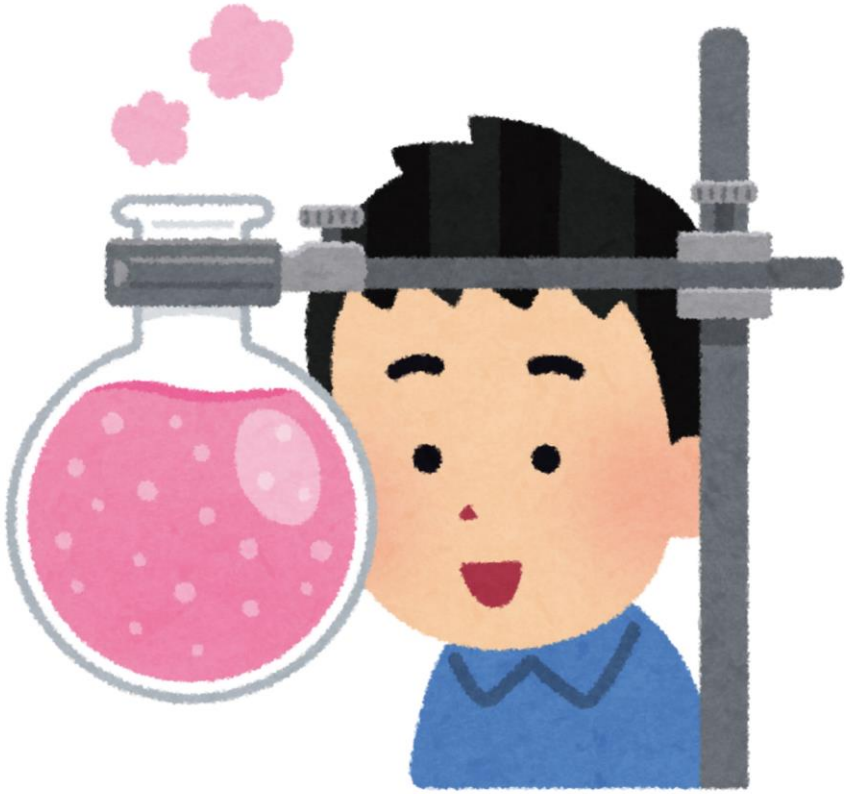

arbrofi

to kick

cicio

to climb

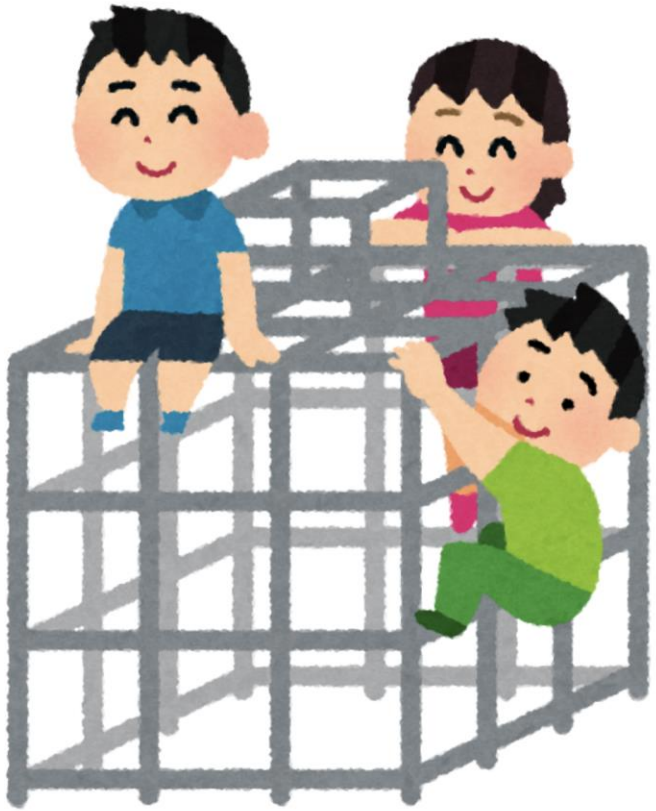

dringo

to drink

yfed

to tidy (up)

tacluso

to eat

bwyta

to discuss

trafod

Ydych chi'n cofio?!

Do you remember?!

to read

darllen

to dance

dawnsio

to quarrel

cweryla

to shout

gweiddi

to paint

peintio

to eat

bwyta

to tidy (up)

tacluso

to skip

sgipio

to experiment

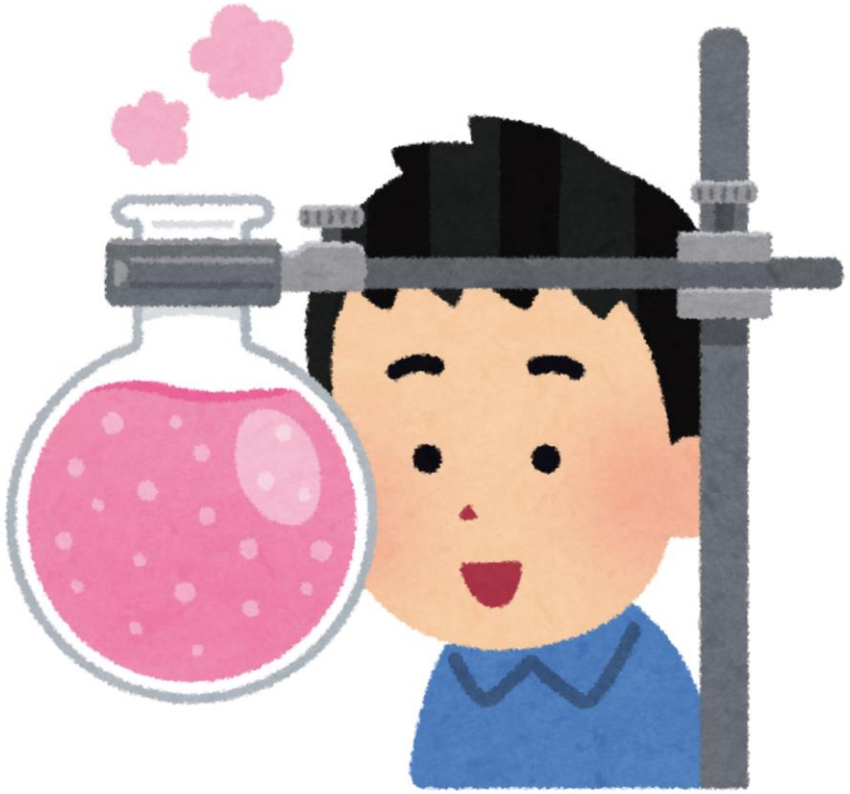

arbrofi

to climb

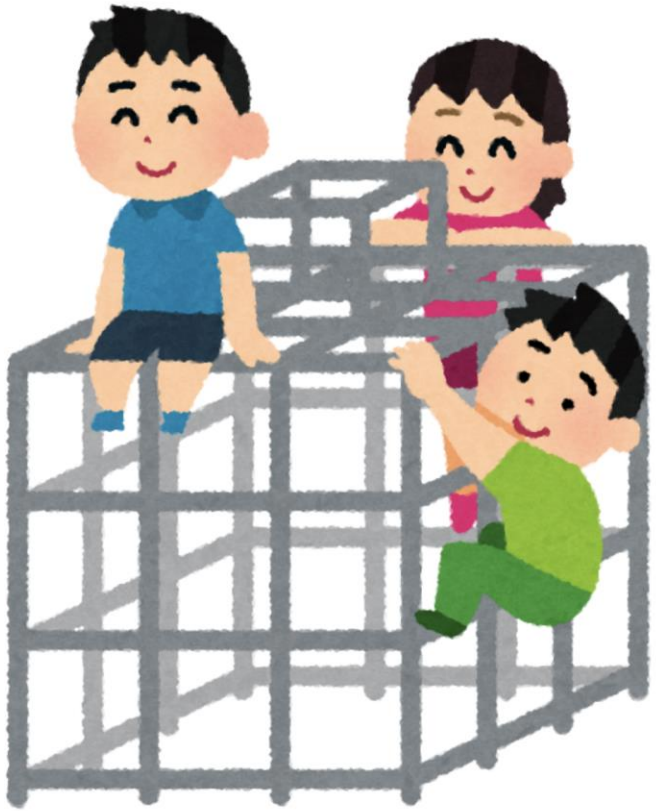

dringo

to stand

sefyll

to listen

gwrando

to throw

taflu

to watch

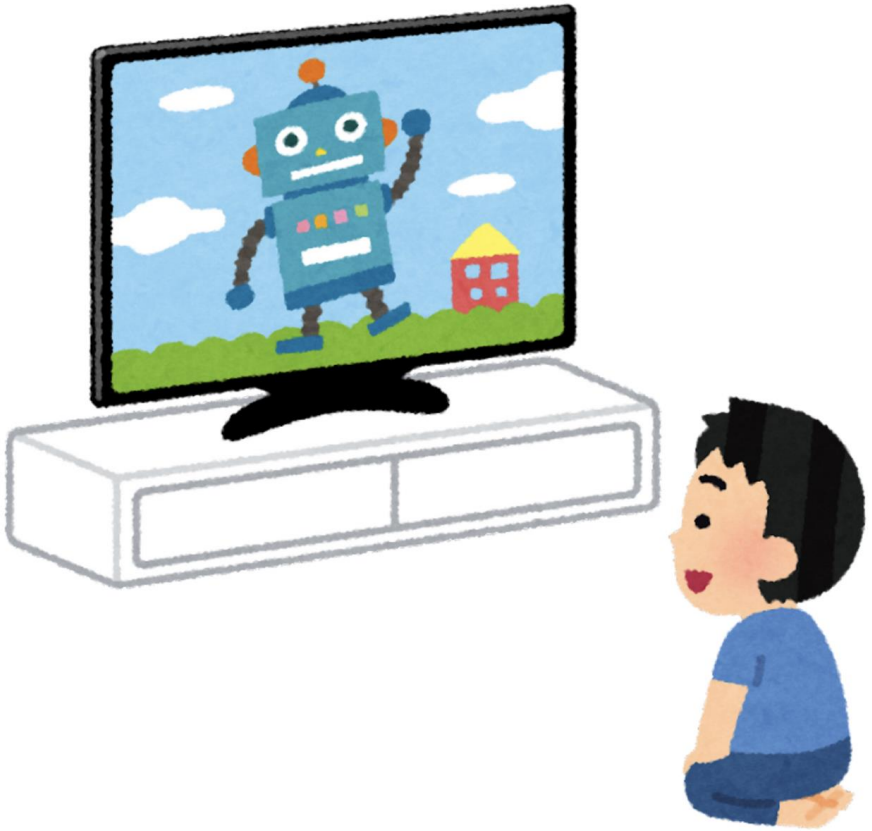

gwylio

to speak

siarad

to play

chwarae

to run

rhedeg

to sit

eistedd

to kick

cicio

to jump

neidio

to walk

cerdded

to drink

yfed

to write

ysgrifennu

to discuss

trafod

Berfenwau	*Verb-nouns*
cerdded	*to walk*
rhedeg	*to run*
cweryla	*to quarrel*
chwarae	*to play*
darllen	*to read*
dawnsio	*to dance*
dringo	*to climb*
edrych	*to look*
eistedd	*to sit*
gweiddi	*to shout*
gwneud	*to do / to make*
gwrando	*to listen*
neidio	*to jump*
sgipio	*to skip*
siarad	*to talk*
tacluso	*to tidy up*

Berfenwau	*Verb-nouns*
sefyll	*to stand*
cymryd	*to take*
plygu	*to fold*
troi	*to turn*
agor	*to open*
rhoi	*to put*
dod / dŵad	*to come*
cymysgu	*to stir / to mix*
torri	*to cut*
bwyta	*to eat*
yfed	*to drink*
ysgrifennu	*to write*
peintio	*to paint*
arbrofi	*to experiment*
cicio	*to kick*
tecstio	*to text*

Dim...! *No...!*

Dim + Berfenw

Dim	**rhedeg** **bwyta** **gweiddi** **siarad** **cerdded** **canu**	**yn y**	**neuadd!** *(hall)* **dosbarth!** *(classroom)* **ffreutur!** *(canteen)* **gwasanaeth!** *(assembly)*

Dim = *No*

Ydych chi'n cofio?!

Do you remember?!

Ydych chi'n cofio?!

No running in the canteen!

No shouting in the hall!

No singing!

No eating in class!

No talking in the library!

No drinking in assembly!

Atebion!

Dim rhedeg yn y ffreutur!

Dim gweiddi yn y neuadd!

Dim canu!

Dim bwyta yn y dosbarth!

Dim siarad yn y llyfrgell!

Dim yfed yn y gwasanaeth!

Paid â...! *Don't...!*

Peidiwch â...! *Don't...!*

Paid â... / Peidiwch â... *Don't...*

Use '**Paid â ...**' *when speaking to one child.*

Paid â rhedeg, Nia!
Paid â gweiddi, Rhys!
Paid â siarad, Lili!

Use '**Peidiwch â ...**' *when speaking to more than one child.*

Peidiwch â rhedeg, blant!
Peidiwch â gweiddi, Flwyddyn 7!
Peidiwch â siarad, ferched!

Paid â... / Peidiwch â... *Don't...*

'**Paid â ...**' *and* '**Peidiwch a...**' *cause an Aspirate Mutation* (**Treiglad Llaes**).

Treiglad llaes *Aspirate Mutation*	
p	**ph**
t	**th**
c	**ch**

Paid â **ph**oeni!
Paid â **th**aflu!
Paid â **ch**icio!

Peidiwch â **ph**oeni!
Peidiwch â **th**aflu!
Peidiwch â **ch**icio!

Paid â... / Peidiwch â... *Don't...*

*When the verb-noun begins with a vowel, the '**â**' changes to '**ag**'.*

a e o i u w y

Paid **ag** yfed!
Paid **ag** eistedd!
Paid **ag** anghofio!

Peidiwch **ag** yfed!
Peidiwch **ag** eistedd!
Peidiwch **ag** anghofio!

Paid â...

Paid ag...

Peidiwch ag...

Peidiwch â...

1. ..... rhedeg yn y coridor, Nia!
2. ..... gweiddi yn y dosbarth, **b**lant!
3. ..... ysgrifennu ar y bwrdd gwyn, Sam!
4. ..... eistedd ar y bwrdd, **b**lant!

Rhaid...! *You must...!*

Rhaid + Berfenw

Rhaid	**cerdded** **gwrando** **bwyta** **eistedd** **rhedeg** **tacluso** **edrych**	**yn y** **'r** *(the)* **ar y** *(on the)*	**neuadd!** *(hall)* **dosbarth!** *(classroom)* **ffreutur!** *(canteen)* **gwasanaeth!** *(assembly)* **llyfrau!** **bwrdd gwyn.** **mat.**

Rhaid = *You must*

Sut?! *How?!*

... yn gyflym	*... quickly*
... yn araf	*... slowly*
... yn dawel	*... quietly*
... yn uchel	*... loudly*
... yn swnllyd	*... noisily*
... yn ofalus	*... carefully*

Paid â rhedeg yn gyflym!
Peidiwch â siarad yn uchel!
Rhaid eistedd yn dawel!

Ydych chi'n cofio?!

Do you remember?!

Ydych chi'n cofio?!

You must listen carefully!

You must sing in assembly!

You must sit on the mat!

You must read the book!

You must tidy the class!

You must walk in the corridor!

Atebion!

Rhaid gwrando'n ofalus!

Rhaid canu yn y gwasanaeth!

Rhaid eistedd ar y mat!

Rhaid darllen y llyfr!

Rhaid tacluso'r dosbarth!

Rhaid cerdded yn y coridor!

Rhaid + person + treiglad meddal

Rhaid **i fi** *(I must)*	gerdded		neuadd.
Rhaid **i ti** *(You must)*	wrando		dosbarth.
Rhaid **iddo fe** *(He must)*	fwyta	yn y	ffreutur.
Rhaid **iddi hi** *(She must)*	eistedd	'r	gwasanaeth.
Rhaid **i ni** *(We must)*	redeg	ar y	llyfrau.
Rhaid **i chi** *(You must)*	dacluso		bwrdd gwyn.
Rhaid **iddyn nhw** *(They must)*	edrych		mat.
Rhaid **i'r plant** *(The children must)*			

fi + gwrando yn y dosbarth

Rhaid i fi wrando yn y dosbarth.

I must listen in class.

chi + cerdded yn y coridor

Rhaid i chi gerdded yn y coridor.

You must walk in the corridor.

fe + darllen y llyfr

Rhaid iddo fe ddarllen y llyfr.

He must read the book.

ti + canu yn y neuadd

Rhaid i ti ganu yn y neuadd.

You must sing in the hall.

hi + gwisgo cot

Rhaid iddi hi wisgo cot.

She must wear a coat.

ni + tacluso'r dosbarth

Rhaid i ni dacluso'r dosbarth.

We must tidy the class.

nhw + bwyta ffrwythau

Rhaid iddyn nhw fwyta ffrwythau.

They must eat fruit.

Rhowch gynnig arni! *Give it a go!*

Athro: **Peidiwch â rhedeg yn y coridor, blant. DIM RHEDEG!**
Plant: **Iawn, Syr!**
Athro: **Caio, wyt ti'n gwrando? Paid â rhedeg yn y coridor.**
Caio: **Sori, Syr!**
Athro: **Rhaid i ti gerdded yn araf.**

Mrs Jones: **Dim sgipio yn y dosbarth plîs! Rhaid i chi gerdded.**
Nia: **Ond, Miss, rydw i'n hoffi sgipio.**
Mrs Jones: **Nia, paid â sgipio yn y dosbarth. Rhaid i ti wrando. Rhaid i ti eistedd yn dawel!**
Nia: **Sori, Mrs Jones.**
Mrs Jones: **Diolch am wrando, Nia.**

Meddyliwch am reolau addas i'w dilyn .... *Think of useful commands you could use ....*

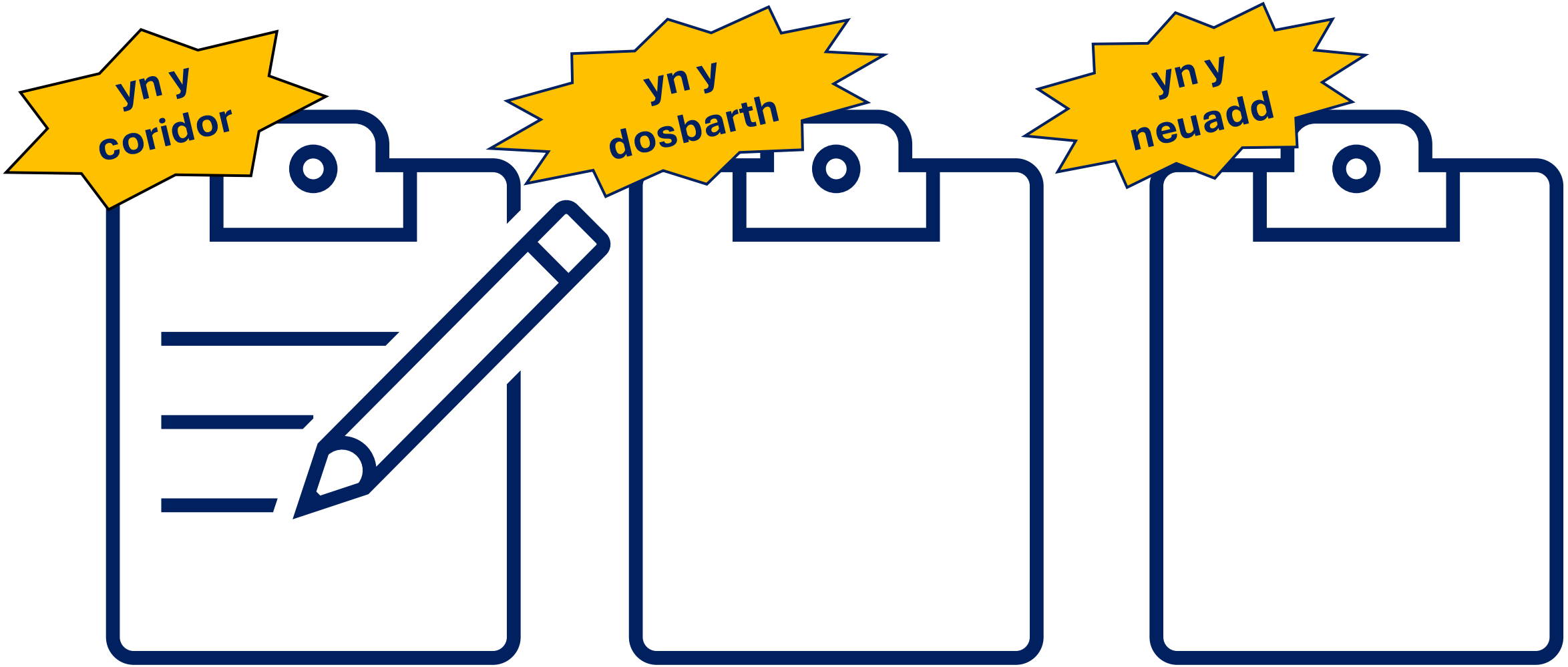

Bendigedig, bawb!

★

Hwyl fawr!